

Tarkemmin pääomista

Pääomilla tarkoitetaan siis omaan itseen, toimintaympäristöihin ja osaamiseen liittyviä ura- ja työllistymisvalmiuksia, jotka yhdessä muodostavat sen, mitä kutsumme asiantuntijuudeksi. Vaikka pääomat esitellään omina kokonaisuuksinaan, on tärkeä huomata, että ne ovat aina tiiviissä vuorovaikutuksessa keskenään. Niitä käytetään ja tarvitaan erilaisissa toimintaympäristöissä, myös opintojen aikana.

Pääomat osana opiskelua

Opiskelijat tulevat opiskelemaan saadakseen itselleen tiettyä osaamista, toisin sanoen inhimillistä pääomaa. Inhimillinen pääoma linkittyy siis selkeimmin itse opintosisältöihin.

Kun opinnot alkavat, niihin kiinnittymistä edesauttaa yhteisöön kuulumisen tunne eli osallisuus opiskelukavereiden ja myös opettajien muodostamassa yhteisössä. Opintojen suunnittelu puolestaan edellyttää vaihtoehtojen ja mahdollisuuksien tuntemusta esimerkiksi valinnaisten opintojen, opintosuuntien tai vaikka maisteriohjelmatoimien osalta. Osallisuus oman alan yhteisöön, opiskelukaverit sekä vaihtoehtojen tuntemus ovat sosiaalista pääomaa.

Opintoja suunnitellessa eteenpäin pelkkä vaihtoehtojen kirjon tuntemus ei kuitenkaan riitä, vaan on myös pystyttävä hahmottamaan, mitkä niistä olisivat itselle sopivia. Kyky peilata itseään ja tilannettaan eri vaihtoehtoihin on kulttuurista pääomaa, ja tässä mielessä sosiaalinen pääoma on kulttuurisen pääoman edellytys. Kulttuurista pääomaa on myös yhteisön käyttäytymiskoodin ja hiljaisen tiedon tuntemus. Nopeasti ensimmäisestä syksystä lähtien opiskelijat omaksuvatkin yliopistoyhteisön ja oman koulutusohjelmansa kirjoittamattomia sääntöjä, kuten akateemisen vartin. Sekä sosiaalinen että kulttuurinen pääoma liittyvät aina toimintaympäristöön.

Pikkuhiljaa opiskelijoille kehittyy myös uudenlainen identiteetin ulottuvuus. Ollaan yliopisto-opiskelijoita, oman alan kasvatteja tai vaikkapa järjestöaktiiveja. Opintojen edetessä myös osaaminen sekä ymmärrys omasta alasta, kiinnostuksen kohteista ja oman osaamisen hyödyntämisestä karttavat, jolloin myös oma asiantuntijaidentiteetti alkaa piirtyä. Samalla kehittyy kyky kertoa omasta osaamisesta, kokemuksista ja tulevaisuuden suunnitelmista. Nämä erilaiset identiteettipääoman kehittymisen ja kehittämisen prosessit ovat luonteeltaan tyypillisesti ajallisesti pitkiä, ja tapahtuvat ikään kuin piilossa, näkyvän toiminnan taustalla.

Opiskelun tuoksinassa on myös tärkeä oppia sietämään takaiskuja, stressiä ja epävarmuutta, tarttumaan mahdollisuuksiin ja oppia erilaisia strategioita joskus hektisenkin arjen hallintaan ja oman jaksamisen seuraamiseen ja siitä huolehtimiseen. Tällöin puhutaan psykologisesta pääomasta. Psykologinen ja identiteettiin liittyvä pääoma ovat luonteeltaan yksilöllisiä.

Inhimillinen pääoma: tutkinnon antama osaaminen ja työllistymistaidot

Inhimillisessä pääomassa keskeisimpiä ovat koulutuksessa hankitut tiedot ja taidot, jotka mahdollistavat pääsyn tiettyihin töihin etenkin silloin, kun koulutuksen ja työn yhteys on hyvin suora. Välillä yhteys on löyhempi. Silloin merkittävämpää työllistymisen kannalta voi olla koulutuksen aikana kehitetty siirrettävien ja sovellettavien taitojen valikoima. Korkeakoulutetulla on vaade osoittaa osaamisensa ja taitonsa ja selvittää, miten nämä kääntyvät työssä suoriutumiseksi. Inhimillistä pääomaa ovat Michael Tomlinsonin mukaan myös niin sanotut uranrakennustaidot, joihin kuuluu tietoisuus omista kohdetyömarkkinoista

trendeineen ja taitovaateineen, ja tieto siitä, miten töitä haetaan ja saadaan sekä tietoisuus erilaisia mahdollisuuksista ja niiden hyödyntämisestä.

Valmistuneet, joilla on paljon inhimillistä pääomaa, kykenevät hyödyntämään alansa tietoja ja käsitteitä. He pystyvät osoittamaan siirrettäviä taitojaan työmarkkinoilla. He osaavat tulkita työmarkkinoita, etsiä mahdollisuuksia, identifioida sopivia tapoja töiden hakemiseen, tuottaa korkeatasoisia työnhaun dokumentteja suoritua hyvin rekrytointiprosesseissa.

Sosiaalinen pääoma: vaihtoehtojen tuntemus ja verkostoituminen

Sosiaalinen pääoma liittyy verkostoihin, sosiaalisiin siteisiin ja ihmissuhteisiin, joiden avulla valmistunut hyödyntää inhimillistä pääomaansa ja lähestyy työmarkkinoita ja sen mahdollisuusrakenteita. Sosiaalinen pääoma voi lisätä korkeakoulutetun näkymiä ja tietoisuutta siitä, mitä mahdollisuuksia on olemassa. Se voi auttaa tiedostamaan, ketkä ovat rekrytoinneissa portinvartijoina ja mitä työmarkkinoille pääsyyn tarvitaan, mikä helpottaa työmarkkinoille rekrytoitumista.

Sosiaalinen pääoma voi perustua vahvoihin siteisiin itselle merkityksellisiin ihmisiin, kuten perheenjäseniin. Tärkeitä ovat kuitenkin myös ns. heikot siteet esim. työnantajiin ja näistä kontakteista ammennettava tieto.

Sosiaalisen pääoman kertymistä voidaan tukea yliopistolla työnantajayhteistyöllä ja tekemällä opiskelijat näkyviksi työnantajille esimerkiksi rekrytointimessuilla tai sähköisillä profiloinneilla (esim. LinkedInin kautta). Myös suoria kontakteja työnantajien ja opiskelijoiden välillä tulisi rohkaista. Tällaisia ovat mm. työkokemus, harjoittelut ja muut työn muodot. Myös yliopiston urapalvelut voivat toimia heikkojen siteiden lähteenä opiskelijoilleen silloin, kun he pystyvät tukemaan opiskelijoita näiden rakentaessa suhteita työnantajiin tai neuvomaan siinä, miten lähestyä työnantajia. Tomlinsonin mukaan tähän on erityisesti tarvetta niiden opiskelijoiden kohdalla, jotka tulevat matalammasta sosioekonomisesta taustasta. Matalamman sosioekonomisen tausta omaavilla opiskelijoilla on myös aliedustus ns. eliittiprofessioissa.

Korkeakoulutetut, joilla on paljon sosiaalista pääomaa, pystyvät identifioimaan useita koulutustasoa vastaavia työtehtäviä sekä arviomaan, mikä on uutta ja muuttuvaa akateemisilla työmarkkinoilla. He pystyvät yksilöimään alansa keskeiset vaikuttajat, tunnistamaan ja hyödyntämään potentiaaliset mahdollisuudet, rakentamaan työkontakteistaan verkostoja, luomaan toimivan sähköisen presenssin sekä osoittamaan tietynlaista varmuutta keskustellessaan itselle tuntemattomien ihmisten kanssa.

Kulttuurinen pääoma: tutkinnon ulkopuolinen aktiivisuus ja oma paikka työmarkkinoilla

Kulttuurinen pääoma on sellaisen kulttuurisesti arvostetun tiedon, kykyjen ja käyttäytymisen muodostamista, joka on linjassa korkeakoulutettujen toivomien työpaikkojen kanssa. Kulttuurinen pääoma muodostuu usein formaalin koulutuksen ulkopuolella. Omaa kulttuurista pääomaa voi osoittaa ja kerryttää esim. voitetuilla palkinnoilla, saavutuksilla tai osallistumalla erilaisiin tapahtumiin. Kulttuurinen pääoma ilmenee omille, toivotuille kohdetyömarkkinoille ominaisella käytöksellä. Esimerkiksi yksityisellä sektorilla käytöskoodi on erilainen kuin julkisella tai järjestösektorilla toivottu käytös. Myös esimerkiksi myyntipäälliköksi tähtäävän käytöskoodi on erilainen kuin sosiaalityöntekijän. Erilainen käytöskoodi voi ilmetä myös kehonkielessä ja huumorissa.

Eri sosioekonomisista taustoista tulevilla opiskelijoilla voi olla hyvin erilainen ymmärrys ja tieto kentän säännöistä. Tämä voi johtaa siihen, että matalammista sosioekonomisista ryhmistä tulevat korkeakoulutetut eivät lähesty tiettyjä työnantajia, joiden lähestymisen heidän keskiluokkaiset vertaisensa

kokevat täysin luontevaksi. Myös sosiaalisilla ja taidoilla on selkeä kytkös laajempiin kulttuurisiin rakenteisiin.

Niinpä koulutusorganisaatioilta vaaditaan luovuutta ja kekseliäisyyttä siinä, miten tukea opiskelijoiden kulttuurisen pääoman muodostumista. Yksi keskeinen teema on opiskelijoiden itseluottamuksen rakentaminen. Toinen on kulttuurisen ymmärryksen (ml. arvot ja asenteet) rakentaminen suhteessa kiinnostaviin kohdetyöntajiin. Tässä tietysti myös verkostoitumisella, työkokemuksella ja harjoitteluilla voi olla oma roolinsa. Lisäksi työnhaun koulutuksesta ja esimerkiksi työhaastattelusimulaatioista voi olla hyötyä.

Identiteettipääoma: arvot ja vahvuudet sekä merkitykset, kokemukset ja suunnitelmat

Identiteettipääoma liittyy henkilökohtaisiin narratiiveihin ja käsityksiin itsestä. Se on henkilökohtainen panostus tulevan työuran kehittämiseen ja työllistyvyyteen ja kykyä kehittää orastavia ja toivottuja identiteettejä. Käsitykset itsestä voivat tarjota viitekehysten, jota kautta omia kokemuksia tai profiilia voi kanavoida. Identiteettipääoman neljä keskeistä elementtiä ovat arvot, sosiaalinen sitoutuminen, älykyys ja suorituskyky, jotka kaikki pitää pystyä osoittamaan.

Identiteetti ja orastava narratiivi projisoituu cv:hen ja sen autobiograafiseen luonteeseen. Cv korostaa ja tuo esiin hakijansa arvon ja merkityksen käymällä läpi aiempia kokemuksia. Cv on paitsi oman itsen formaali esittely, myös työllistyvyyšnarratiivi, joka välittää tietoa ja vaikutelmia tekijänsä identiteetistä lukijalle.

Korkeakoulutetut, joilla on hyvin kehittynyt identiteettipääoma, kykenevät tunnistamaan taitonsa, valmiutensa ja kokemuksensa ja arvioimaan aukkoja näissä. He pystyvät arvioimaan itsekäsitystään, arvojaan ja motivaatioitaan ja he tietävät vahvuutensa ja kehittämisalueensa. He pystyvät arvioimaan itselleen sopivia tehtäviä ja mahdollisuuksia, valitsemaan orastavia tai selviä urapolkuja ja arvioimaan omaa kehitystään ja refleктоimaan oppimaansa.

Psykologinen pääoma

Psykologinen pääoma liittyy resilienssiin, pystyvyyssuomuksiin, uramuuntuvuuteen ja sopeutumiseen. Se perustuu yksilön psykososiaalisiin resursseihin, joiden avulla yksilö sopeutuu ja vastaa proaktiivisesti urahaasteisiin tilanteissa, jossa työllistyminen ei enää ole niin suoraviivaista ja jossa työllistymisen haasteet ja epävarmuus ovat kasvaneet. Tässä Tomlinson viittaa myös Savickasin ja Porfelin tutkimuksiin uramuuntuvuudesta sekä positiiviseen psykologian tutkimuksiin. Resilienssin merkitys korostuu, kun korkeasti koulutetut mukautuvat vaativiin työtilanteisiin, vajaan työllisyyteen tai työttömyyteen tai rekrytoinneissa tulleisiin pettymyksiin. Mitä enemmän psykologista pääomaa opiskelijat pystyvät kehittämään, sitä proaktiivisempia ja sopeutuvampia he ovat näissä tilanteissa. Myös avoimuudella uusille kokemuksille ja riskinottokyvyllä on merkitystä.

Tomlinsonin mukaan korkeakoulujen tulisi valmistaa opiskelijoita epävarmuuteen ja siihen, ettei opiskelijoiden urasuunnitelmat kiertyisi vain yksittäisten töiden ympärille vaan pikemminkin erilaisiin urapolkuihin, joista osa ei ole lineaarisia tai selkeästi määriteltävissä. Korkeasti koulutettujen tulee ajatella proaktiivisesti ja kyetä sopeutumaan yhä uudelleen.

Korkeakoulutetut, joilla on hyvin kehittynyt psykologinen pääoma, sietävät epävarmuutta ja tarpeen

vaatiessa he kykenevät ottamaan hallittuja riskejä. He pystyvät osoittamaan sopeutuvuutensa ja hallitsemaan takaiskuja, muutosta ja siirtymiä. He osaavat luoda henkilökohtaisia strategioita stressinhallintaan ja tehdä urasuunnitelmia.

Lähteet:

- Tomlinson, M. (2017) Forms of graduate capital and their relationship to graduate employability, *Education + Training*, Vol. 59 Issue: 4, pp.338-352, <https://doi.org/10.1108/ET-05-2016-0090>
- Tomlinson, M., Mccafferty, H., Fuge, H. and Wood, K. (2017) Resources and Readiness: the graduate capital perspective as a new approach to graduate employability. *Journal of the National Institute for Career Education and Counselling*, 38 (1), 28-35.